

**Jankó János 1892. *Kalotaszeg magyar népe.*
Az Athenaeum Társulat Kiadása. Budapest.**

ELSŐ RÉSZ.

Topographiai elnevezések.

I. Határnevek.

Az ethnographiai kutatások egyik legfontosabb és legérdekesebb feladata, a községek határneveinek összegyűjtése és azok népies és tudományos magyarázata. Ez elnevezések, nem tekintve azt, hogy összegyűjtésük majd mindenkor javítja a katonai térképfelvételek hibás névanyagát, megvilágítják a nemzetiségi és részben a régi birtokjogi viszonyokat; analógiájuk, megalkotásuknak hasonlósága vagy épen egyformasága az ethnographiai összetartozás egyik legélénkebb jelét szolgáltatják; új elemekkel felfrissítik a földrajzi műszótárt, valamint gazdagítják a magyar nyelv szókincsét; megengedik oly jelenségek megfigyelését is, melyekről irott történelem nincs, de melyek a népéleti tényezőkben rendkívüli horderejűek; de ezeken kívül az egyes elnevezésekhez a néphit bizonyos, olykor a valóznak megfelelő, olykor babonás történeteket fűz, melyeket idővel elfelejt, s minthogy már eddig is sokat felejtett, itt az ideje, hogy a kevés megmaradt anyagot összegyűjtsük.

E czéloból gyűjtöttem magam is össze a kalotaszegi falvak jó részének határnevezéseit abban a formában, amint az a nép ajakán él, és nem abban, amelyben azokat a telekönyvekbe iktatták be, melyek elnevezései a népétől eltérnek, de meg sokkal kisebb névanyagot ölelnek fel, mint a nép, mely minden földarabnak, ároknak, gödörnek, oldalnak, csúcsnak, stb. stb., külön nevet adott régen és hagyta örökül a jelen népének. Az elnevezéseket mindig az illető községből való parasztok mondták nekem tollba, mivel azonban a névtár igen

nagy minden helységben, s a parasztnok főleg a maguk földjük körüli területeket ismerik, könnyen megeshetett, hogy egy-két elnevezés elmaradt, de az alább közölt sorozatok terjedelme elég valószínűvé teszi, hogy csak igen kevés elnevezés maradt feljegyzetlenül. A következőkben a határ-elnevezések anyagát gyűjtöm egybe, községről-községre menve, még pedig az átvizsgált 34 falú közül 26-ból. A felsorolásban használt rövidítések a következők: A. = Alsó, a. = alatt, á. = árok, cs. = csorgó, db = domb, dő = dülő, F. = Felső, f. = föld, g. = gödör, ht = hát, h. = hegy, i. = irtás, k. = kút, K. = Kis, Kp = Közép, Kő = Középső, N. = Nagy, o. = oldal, p. = patak, r. = rét, t. = tető, ú. = út, v. = völgy.

Bánffy Hunyad:

Barancs (A., F.), Középr., Kövecsesk., Zsombolyd, Mogyorós (F., Kő és A.), Damosihegy-dő., Kovácsv., Magos palló, Lófuttató dő., Feneketlen tó, Tibád (most Paptelke), Dinnyetó, Pinczék csorgója, Galamborr, Kávás-Kút, Székelytelek (dő és p.), Szőke (F. A.), Ficsurgaz, Egres (p., a Galamborr lefolyása), Székely telek alja, Bodomk., Váradí ú., Kétárokköze, Kőrös v., Nád (A. F.), Széles Parlag, Heverődomb, Hadasoldala, Gárdás, Botafenye, Nagyszeg, Melegoldal, Nyárfás, Vápa, Külső torok, Kéttorokköz, Tompahegyese, Lipótbérceze, Borzás, Paczó, Farszegő, Darabos, Bojtos o., Harangláb, Dillő o., Csonkanyir, Szilágyo., Földvár, Fenyőság, Csoma földje, Hosszuirtás, Daradna, Kerekbükk, Merezló, Irtovány, Czinégés k., Kölestarló, Gáritása, Ágazat, Nosza, Nagyoldalmelege, Bollig, Nevetlen Fenyő, Kutyora, Hösszübükk (A. és F.), Dur Bálint k., Csere o., Nagy o., Vaskapu, Botos cs., Középo., Kópa, Csergő, Bóra, Szinegető (A és F.), Agyagos domb, Buzagyakrakút, Temető h., Bikal v., Papréte, Telek, Kéttőköze, Égett r., Kerek r., Csorgó r., K. és N. Völgy, Belényes alja.

Kalota-Szent-Király:

Alsó rét, Nagy Rű előtt, Halom, Kétsáncz, Endes sáncza (Endesé volt, ma Gyarmathyé), Antalsáncza (Jósikáé volt, ma Bánffy grófé), Tag, Cseresnyés (p. és ht.), Sötétégér á., Közbercz, Renget, K. és N. Általút, K. és N. Csere, Domb, Bakottya, Halastó, Sárospatak, Bükkfü tó, Nyir, Nyiralja, Oláhpatak, K. Erdő p., Hintelke, Bokor p., Csipkés r., Kő p., Liba k., Kápolna db., Kőhegy (alja és tója), Tehénhajtó, Bércz (oldal és útja), Határ, Borosk., Tölgy p., Szőlő o., Hideg k., Csengő db., Mogyorós-lék, Garda, Czankos, Bakverem, Nyiralja, Oláh Mihály Nyir, Tóhely, Kőkémény, Magyartelek, Oláh kút, Kis-Erdő, Gyepeskút, Dárrétje, Bögez, A. és F. Töltöre; Erdő, Kőhegy, Petrés p., Gyertyános, Biró, Balázs p., Kő p., Seres Pálrétje, Bálint ú., Iszek, Mákhely, Kishegyes, Póka r., Nyugotás váluja, Bokor p., Bak-Tamás p., Tölgy p., K. és N. Szél p.,

Csorgós v., Bércz, Jankó p., Lapos r., Kistér, Éles-Bércz és mege; A. és F. Bogdán, Erdő, Tomoldokt., Nagykúttére, Nyáló db., Pálujkertje, Dísztokosár, Dühös kalyibája, Égettoldal, Balog László r., Tiszás o., Lapisbércz p. és legelő, K.-Mező.

Magyarókerke:

Torpágy, Rudas, Porgolát, Veresfűz, Czigányföld, K. Erdő, K. és N. Nyilas, Malomárok alatt, Törzsök, Kerek r., Nádhát, Malomkert, Renget, Hidegkút, Utalatt, Egérfű, Szárazárok, N. Renget, Rakottyszél, Kisnyir, Somosorr, Csunyarét, Bódi k., Agár k., Balog r., Bivajo., Kőhegy a., Kistónál. Csóta r., Kőhegyfarka, Serefű a., Kőrös patak, K. Kút db., Macskalik, F. Gelesztás, Farkerdő, Gurcz t., Omlás, Venyekés, K. gaz, F. Porgolát, Szőhegye, Szőmegett, Vápa, Asszonyföldek, Zordományos a., Pad, Padgelesztás, Paddiváj, Padszurdok, Hosszú, Diváj gazdája, Kerek bükk, Mánháza, Átal, Hálóvetet, Szőlő oldal, Veres-Zanda (és F. és A. Z.), Malomrét, Nád, Külső és Belső Rakottya, Rakottya-Előpatak, Gyertyánkút, Csunyabükk t., Havasút, Zandaút.

Damos:

Valkó csere, Kincsverem, Ropó k., Agyagás tető, Feljáró, Bika r., Pásztor v., Csoh, A. Sáros p., Nyárs tére, F. Sáros p., Borzás k., Édes mező, Csipkés rét, Tetves k., Bibárberke, Tordalma, Eresztő domb, Farkagödre, Farka t., Ágozat, N. Csere Kőlik, Ujföldek, Kenderszer, Damos patak, K. Csere k., Feneketlen k., Veres db., Mogyorós á., Tompa, Hosszú, Gánásr., Komlós á., Porgolátjáró, Jó Pál, o., Hegy, Berekszél, Negyedhegy, Rézerdő, Tulsógánás, Horgas, Kerek r., Kettős almafa v., Iszegdő., Nyugot f., Fűzkert, Vereshát, Szőlő alatt, Nyárszó p., Kurtaberek, Jézus db., Szőlő o., Rosz á., Forisszöllő, Igyenesút, Székelytető, Szilvahely, Megyesmál, Végdő., Nagyrétdő, Zsilipközt, Rétfarok, Padoldal, Sásszere, Csorgórét, Faluvég, Nagy-Nyilak, Huszárrét, Vereselött, Pázsint, Fűzkert.

Jákótelke:

Falala, Sógó, Somföldje, Egres, p. á., Faluvégi f., Kőszirt, Oláh-ú., Kp-Láp; Gödör, Gaja, Határszél, Mesterszél, Száraz á., Hitvány r., Nagy r., Bozlik, Nagyó. r., Méhes, Köles, Oldal, Háporesos, Csorgó, Bérczelő, Déd o., Körtélyes, Hegyi f., Hosszú, Széles, Csere, Dédei rét, Szénamező, Zsombjöld, Kerek f., Büdöskút, Pásztorföld, Kerekkrét, Tompa, Horgas, Gyepű megett, Árpaszer, Kövesberki r., Csiplőszer, Csinkevég, Agyagos a., Csinke t., Bodojó, Tók rétje, Csinko., Sásfű, Pusztaszöllő o., Tekenős, Lüget, Jó Pál o., Kishegy, Birák r.,

Kőrösfő:

Hegye, Nagy k., Bodon, Csere, Kicsi k., Lüget, Völgy, Szakáll k., Szala-Cserelye, Kerekbükk, Nagyerdő, Kővágás, Rakottyas, Mély k., Szöllők., Kigyós k., Tilalmasköz Ravaszlik, Ordományos, Bükkfaválúja cs., Korpos k., Kovács k., Részegoldal, Hosszú, Lejáró, Csipkés, Oldal, Horgasalja, Mester k., Banavölgyi k.,